

Н. М. Бабко,

к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу,
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7620-9500>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.6.201

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АГРОБІЗНЕСУ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО ІНВЕСТИВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

N. Babko,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics,
Hospitality and Tourism Business, Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

SOCIAL RESPONSIBILITY OF AGRIBUSINESS IN THE SYSTEM OF STRATEGIC INVESTMENT IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT

У статті досліджено теоретико-методичні засади інтеграції соціальної відповідальності агробізнесу в систему стратегічного інвестування сталого розвитку. Уточнено економічну сутність соціальної відповідальності як стратегічної категорії, що поєднує економічну результативність, соціальний ефект та екологічну безпеку діяльності аграрних підприємств. Обґрунтовано роль соціально відповідальних практик як чинника формування довгострокових інвестиційних рішень та підвищення інвестиційної привабливості суб'єктів агробізнесу. Систематизовано підходи до інтеграції соціальних і екологічних критеріїв у процес стратегічного інвестування, що дозволяє узгодити інтереси підприємства, громади та інвесторів. Запропоновано концептуальні засади формування моделі стратегічного інвестування сталого розвитку з урахуванням соціальної складової. Доведено, що впровадження соціальної відповідальності сприяє зниженню ризиків, зміцненню репутаційного капіталу та забезпеченню довгострокової конкурентоспроможності аграрних підприємств в умовах трансформаційної економіки України.

The current stage of development of Ukraine's agricultural sector is characterized by a combination of profound transformational processes caused by military challenges, structural economic restructuring, European integration goals, and the need to restore production capacity on a sustainable basis. Under these conditions, agribusiness is not only a fundamental element of the state's food security, but also a key player in investment activity, employment generation, rural development, and the preservation of natural resources. At the same time, the growing role of agricultural production is accompanied by heightened public expectations regarding its social and environmental responsibility.

The scientific problem lies in the insufficient development of theoretical and methodological foundations for integrating social responsibility in agribusiness into the system of strategic investment in sustainable development. The practical dimension of the problem is related to the need to develop effective management mechanisms that would ensure the coordination of investment decisions with the social and environmental goals of the enterprise and the local community. Thus, there is a need for systematic research into the social responsibility of agribusiness as a component of strategic investment that ensures the long-term competitiveness of enterprises and the sustainable development of rural areas in Ukraine.

The article examines the theoretical and methodological foundations of integrating social responsibility in agribusiness into the system of strategic investment in sustainable development. It clarifies the economic essence of social responsibility as a strategic category that combines economic performance, social impact, and environmental safety in the activities of agricultural enterprises. The role of socially responsible practices as a factor in shaping long-term investment decisions and increasing the investment attractiveness of agribusiness entities is substantiated. Approaches to integrating social and environmental criteria into the strategic investment process are systematized, which allows for the reconciliation of the interests of the enterprise, the community, and investors. Conceptual foundations for the formation of a model of strategic investment in sustainable development, taking into account the

social component, are proposed. It is proven that the implementation of social responsibility contributes to reducing risks, strengthening reputational capital, and ensuring the long-term competitiveness of agricultural enterprises in the conditions of Ukraine's transitional economy.

Ключові слова: соціальна відповідальність агробізнесу; стратегічне інвестування; сталий розвиток; інвестиційна привабливість; аграрні підприємства; соціально відповідальні практики; сталий розвиток сільських територій.

Key words: social responsibility of agribusiness; strategic investment; sustainable development; investment attractiveness; agricultural enterprises; socially responsible practices; sustainable development of rural areas.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасний етап розвитку аграрного сектору України характеризується поєднанням глибоких трансформаційних процесів, зумовлених воєнними викликами, структурною перебудовою економіки, євроінтеграційними орієнтирами та необхідністю відновлення виробничого потенціалу на засадах сталості. За цих умов агробізнес виступає не лише базовим елементом продовольчої безпеки держави, але й ключовим суб'єктом інвестиційної активності, формування зайнятості, розвитку сільських територій та збереження природно-ресурсного потенціалу. Водночас зростання ролі аграрного виробництва супроводжується посиленням суспільних очікувань щодо його соціальної та екологічної відповідальності.

У світовій та національній економічній практиці соціальна відповідальність дедалі більше інтегрується у стратегічні моделі інвестування, орієнтовані на досягнення довгострокових економічних, соціальних і екологічних результатів. Інвестиційні рішення у сфері агробізнесу вже не можуть базуватися виключно на показниках фінансової рентабельності; вони мають враховувати вплив діяльності підприємств на стан земельних ресурсів, розвиток громад, якість зайнятості, дотримання етичних стандартів ведення бізнесу та прозорість управлінських практик. Таким чином, соціальна відповідальність перетворюється на важливий елемент стратегічного інвестування сталого розвитку.

Разом із тим у вітчизняній практиці спостерігається фрагментарність підходів до інтеграції принципів соціальної відповідальності в інвестиційні стратегії аграрних підприємств. Часто відповідні ініціативи мають декларативний характер або реалізуються як окремі соціальні проекти, не будучи системно пов'язаними з довгостроковими інвестиційними планами. Відсутність цілісного механізму узгодження соціальних, екологічних та економічних пріоритетів у процесі стратегічного інвестування знижує потенціал агробізнесу як драйвера сталого розвитку територій.

Проблема ускладнюється необхідністю гармонізації національної аграрної політики з європейськими стандартами ведення бізнесу, що передбачають підвищені вимоги до прозорості, підзвітності та соціальної орієнтованості суб'єктів господарювання. У контексті післявоєнного відновлення економіки особливої актуальності набуває питання формування та-

ких інвестиційних моделей, які забезпечували б не лише модернізацію виробництва, а й відновлення соціальної інфраструктури сільських територій, створення гідних умов праці та зміцнення довіри між бізнесом і громадами.

Наукова проблема полягає у недостатній розробленості теоретико-методичних засад інтеграції соціальної відповідальності агробізнесу в систему стратегічного інвестування сталого розвитку. Практичний вимір проблеми пов'язаний із потребою розроблення ефективних управлінських механізмів, що забезпечували б узгодження інвестиційних рішень із соціальними та екологічними цілями підприємства й територіальної громади. Таким чином, актуалізується потреба у системному дослідженні соціальної відповідальності агробізнесу як складової стратегічного інвестування, що забезпечує довгострокову конкурентоспроможність підприємств та сталий розвиток сільських територій України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У вітчизняному науковому дискурсі соціальна відповідальність суб'єктів агробізнесу трактується як багатовимірна категорія, що охоплює економічну результативність, соціальний вплив та екологічну безпеку діяльності підприємств. Так, І. Гончарук та Я. Гонтарук наголошують на необхідності інтеграції принципів соціальної відповідальності в систему управління аграрних підприємств, особливо малого та середнього бізнесу, підкреслюючи її значення для підвищення конкурентоспроможності та довіри стейкхолдерів [1, с. 105—108].

Г. Запша, І. Петрів та В. Шевченко обґрунтовують доцільність інституціоналізації соціальної відповідальності через механізми державного регулювання та стратегічного управління аграрним сектором, акцентуючи увагу на її ролі у формуванні сприятливого інвестиційного середовища [2, с. 95—98]. А. Зелінська, О. Бездітко та С. Лавриненко розглядають соціальну відповідальність як складову системи управління сталим розвитком підприємства, підкреслюючи вплив корпоративних цінностей, етики та організаційної культури на довгострокову стійкість бізнесу [3, с. 7—10]. Л. Кислюк аналізує специфіку реалізації соціально відповідальних практик в аграрних компаніях України, звертаючи увагу на їхній вплив на розвиток сільських територій та соціальну інфраструктуру громад [4, с. 138—140].

І. Кульчицький систематизує теоретичні підходи до визначення соціальної відповідальності бізнесу, формулюючи концептуальне підґрунтя для подальших галузевих досліджень [5]. Д. Липовий зосереджується на проблемах оцінювання ефективності розвитку агробізнесу в умовах реалізації соціальної відповідальності, обґрунтовуючи необхідність формування системи показників, що дозволяють вимірювати не лише фінансові, а й соціальні результати діяльності [6, с. 352—354]. М. Полєнкова зазначає, що соціальна відповідальність аграрних підприємств має розглядатися як ключовий елемент концепції сталого розвитку, який забезпечує баланс економічних інтересів, соціальної стабільності та екологічної безпеки [7, с. 197—198].

У зарубіжних дослідженнях акцент зміщується на екологічні та кліматичні аспекти відповідальної діяльності. К. Біро та М. Чете доводять, що врахування кліматичних ризиків у стратегіях аграрних підприємств сприяє підвищенню довгострокової ефективності інвестиційних рішень [8]. С. Наццаро, М. Станко та Г. Маротта розглядають соціальну відповідальність у межах агропродовольчих ланцюгів як механізм створення доданої вартості та підвищення прозорості бізнес-процесів, що позитивно впливає на інвестиційну привабливість підприємств [9]. М. Козера-Ковальська акцентує увагу на сучасних викликах соціальної відповідальності агробізнесу, зокрема питаннях інклюзії та соціальної різноманітності, які дедалі частіше стають критеріями оцінювання стійкості компаній з боку інвесторів [10].

Проведений аналіз наукових праць свідчить про активний розвиток досліджень у сфері соціальної відповідальності агробізнесу, зокрема щодо її теоретичного осмислення, інституційного забезпечення та методів оцінювання ефективності. Більшість авторів зосереджується на управлінських механізмах упровадження відповідальних практик та їх впливі на конкурентоспроможність підприємств і розвиток сільських територій. Разом із тим у науковому полі недостатньо систематизовано питання інтеграції соціальної відповідальності саме в архітектуру стратегічного інвестування сталого розвитку. Потребує поглиблення дослідження інструментарію узгодження інвестиційних рішень із соціальними та екологічними цілями підприємства, а також розроблення комплексної системи показників оцінювання соціального ефекту інвестицій. Це обумовлює необхідність формування цілісної концепції, в межах якої соціальна відповідальність агробізнесу виступатиме не додатковим елементом іміджу, а стратегічною детермінантою довгострокової інвестиційної політики та сталого розвитку.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є теоретичне обґрунтування та розвиток науково-методичних положень щодо інтеграції соціальної відповідальності агробізнесу в систему стратегічного інвестування сталого розвитку, а також визначення інструментарію узгодження інвестиційних рішень із соціальними та екологічними пріоритетами діяльності підприємств.

Для досягнення поставленої мети у статті передбачено розв'язання таких завдань:

- уточнити економічну сутність соціальної відповідальності агробізнесу в контексті концепції сталого розвитку;
- обґрунтувати роль соціальної відповідальності як чинника формування стратегічних інвестиційних рішень;
- систематизувати підходи до інтеграції соціальних та екологічних критеріїв у процес стратегічного інвестування аграрних підприємств;
- визначити взаємозв'язок між соціально відповідальними практиками та інвестиційною привабливістю суб'єктів агробізнесу;
- запропонувати концептуальні засади формування моделі стратегічного інвестування сталого розвитку з урахуванням соціальної складової.

Реалізація зазначених завдань спрямована на формування цілісного підходу до поєднання економічної ефективності, соціальної результативності та екологічної безпеки в інвестиційній діяльності агробізнесу, що забезпечує його довгострокову стійкість і конкурентні переваги.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Соціальна відповідальність агробізнесу полягає у свідомому урахуванні соціальних і екологічних наслідків господарської діяльності при досягненні економічних цілей. На економічному рівні соціальна відповідальність сприймається як інвестиція в репутаційний капітал підприємства та його соціальну ліцензію на діяльність. Такий підхід має забезпечувати не просто короткострокову вигоду, а довгострокову стабільність бізнесу — тобто синхронізувати прибутковість із соціальним добробутом співробітників і громад. Соціальна відповідальність означає ведення бізнесу етично і відповідально для досягнення економічної, соціальної та екологічної стійкості. Практично це виражається у готовності агропідприємства не лише генерувати прибуток, а й інвестувати у розвиток інфраструктури регіону, підвищення кваліфікації персоналу, охорону довкілля тощо, створюючи взаємовигідне партнерство бізнесу, держави і суспільства [3, с. 7—9; 5].

З погляду сталого розвитку, економічна суть соціальної відповідальності полягає у забезпеченні подвійного ефекту: задоволення потреб бізнесу і потреб суспільства водночас. Соціально відповідальні ініціативи формують довгострокову конкурентоспроможність через зниження ризиків (соціальних конфліктів, кадрового впливу, екологічних штрафів) та створення умов для зростання людського капіталу. Згідно з дослідженнями, впровадження соціально відповідальних проєктів фактично перетворюється на стратегічний інструмент управління вартістю підприємства, забезпечуючи стійку рівновагу між економічною результативністю, соціальним добробутом і корпоративною репутацією [7, с. 197—199].

Соціальна відповідальність підприємств агробізнесу набуває системного характеру та охоплює взаємопов'язані соціальні, екологічні й управлінські аспекти діяльності. Її реалізація потребує не лише

декларативного визначення пріоритетів, а й запровадження чітких індикаторів оцінювання, що дозволяють вимірювати реальні результати впливу підприємства на працівників, місцеві громади, довкілля та систему корпоративного управління. Визначення таких індикаторів створює підґрунтя для підвищення прозорості діяльності аграрних підприємств і формування довіри з боку інвесторів та інших заінтересованих сторін. Кількісна та якісна оцінка соціальних і екологічних результатів дає змогу інтегрувати їх у стратегічне планування та інвестиційні рішення. Водночас систематичний моніторинг показників соціальної відповідальності сприяє своєчасному виявленню ризиків і коригуванню управлінських дій. Практична імплементація відповідних критеріїв забезпечує узгодження корпоративних стратегій із принципами сталого розвитку та довгостроковими інтересами територіальних громад. Таким чином, соціальна відповідальність трансформується з елементу іміджевої політики у складову стратегічного управління та інвестиційної діяльності агробізнесу. З метою структуризації основних напрямів соціальної відповідальності та конкретизації показників їх оцінювання сформовано відповідну систему, подану в таблиці 1.

Отже, систематизація напрямів соціальної відповідальності агробізнесу та відповідних показників їх оцінювання дозволяє забезпечити комплексний підхід до вимірювання соціального, екологічного й управлінського впливу підприємства. Запропонована структура індикаторів створює методичне підґрунтя для подальшого аналізу ефективності реалізації політики соціальної відповідальності та її інтеграції у стратегію сталого розвитку.

Соціальна відповідальність стає важливим чинником прийняття стратегічних інвестиційних рішень у двох аспектах. По-перше, соціально відповідальна орієнтація формує довгострокову стратегію підприємства, оскільки інвестори дедалі більше оцінюють соціально-екологічні ризики нарівні з фінансовими показниками. В умовах глобалізації і зростаючих викликів (кліматичних, демографічних, соціальних), інвестиційні рішення все частіше залежать від здатності бізнесу забезпечити сталість розвитку [2, с. 95—98]. Реалізація соціально відповідальних практик сигналізує про більшу стабільність та передбачуваність,

сприяючи зростанню привабливості компанії для інвесторів. По-друге, соціально відповідальні ініціативи наряду пов'язані зі стратегією підвищення ефективності виробництва та управління стейкхолдерами. Наприклад, інвестування у безпечні технології та розвиток кадрів знижує ймовірність зупинки виробництва та зростання витрат через аварії, що зменшує інвестиційні ризики.

Впровадження екологічних, соціальних та управлінських критеріїв оцінювання діяльності підприємства (ESG), які включають в себе і соціальну відповідальність (CSR) стає сучасним інструментом реалізації концепції сталого розвитку, інтегруючи соціальні та екологічні пріоритети у стратегічне планування підприємства. Це дає конкретні результати: зростання довіри інвесторів і партнерів, зменшення вартості капіталу та стабільнішого доступу до зовнішнього фінансування. Як показали дослідження, застосування такої стратегії зазвичай супроводжується підвищенням інвестиційної привабливості підприємства та зниженням ризиків, пов'язаних із соціальними викликами. На рівні агробізнесу це означає, що соціально відповідальні фермерські проекти та підприємства можуть розраховувати на підтримку фондів сталого розвитку, кредитні програми з "зеленими" ставками тощо [8—10].

Існує кілька рівнів та моделей інтеграції соціальних критеріїв у процес стратегічного інвестування агробізнесу. Державний підхід передбачає нормативне регулювання і стимулювання відповідальних практик (через законодавчі вимоги, пільгове оподаткування соціальних інвестицій, державні програми підтримки сталих ініціатив). Корпоративний підхід — це внутрішня стратегія підприємства, яка полягає у включенні CSR-ідей в корпоративний кодекс і бюджет (наприклад, формулювання ESG-цілей, затвердження політик екологічної та соціальної відповідальності, звітування за стандартами GRI/ISO 26000 тощо). Ринковий (інвестиційний) підхід реалізується через механізми економічного попиту: інвестори, банки та покупці чинять тиск на агрофірми, вимагаючи дотримання ESG-критеріїв, а також впроваджують спеціалізовані інструменти (соціальні облігації, "зелені" кредити, рейтинги ESG). Усі ці підходи доповнюють одне одного і мають різну "глибину" впливу, але лише їхня синергічна дія дає змогу системно

Таблиця 1. Система індикаторів оцінювання соціальної відповідальності підприємств агробізнесу

Соціальна відповідальність	Показники
Перед працівниками і персоналом	— середня зарплата працівників (% від мінімальної в регіоні); — кількість годин навчання та кваліфікаційних тренінгів на одного працівника; — рівень інцидентів з травматизмом, забезпечення охорони праці.
Перед місцевою громадою та регіоном	— інвестиції в розвиток соціальної інфраструктури (школи, амбулаторії); — кількість соціальних проєктів (надання агротехніки, підтримка ОСББ); — участь у благодійних програмах (сума витрат або % від прибутку на благодійність).
Екологічна відповідальність	— обсяг скорочених викидів парникових газів (CO ₂ -еквівалент) у результаті заходів з енергоефективності; — площа відновлених або рекультивованих земель (га); — частка використання відновлювальних джерел енергії у структурі виробництва (загальні ГВт-години або %).
Корпоративна етика та управління	— наявність і виконання кодексу етичної поведінки, антикорупційної політики; — рівень прозорості звітності (наприклад, кількість опублікованих нефінансових звітів за стандартами глобальної ініціативи зі звітності; екологічних, соціальних та управлінських критеріїв); — співвідношення виплат дивідендів та соціальних інвестицій.

Джерело: сформовано автором на основі [1; 4; 6; 7].

Таблиця 2. Порівняння державного, корпоративного та ринкового підходів до інтеграції соціальних критеріїв

Критерій	Державний підхід	Корпоративний підхід	Ринковий (інвестиційний) підхід
Мета інтеграції	Забезпечення суспільних інтересів і стандартів сталого розвитку; соціальна стабільність.	Підвищення репутації компанії, довгострокова стійкість бізнесу; прозорість звітності і довіра стейкхолдерів.	Зростання прибутковості через зниження ризиків; доступ до відповідних капіталів і лояльності ринку.
Основні інструменти	Законодавчі норми, податкові та бюджетні стимули, державні програми (наприклад, субсидії для проєктів з оцінкою впливу на навколишнє середовище, гранти для громад).	Внутрішні ESG та CSR-стратегії, кодекси етики, соціальні програми (інвестиції у соціальну інфраструктуру, благодійність), звіти за GRI та ESG.	Інвестиційні фонди сталого розвитку, ESG-рейтинги, ринковий аудит, запити споживачів та інвесторів на прозорість ESG.
Суб'єкти впливу	Уряд, місцева влада, галузеві регулятори, міжнародні організації.	Топ-менеджмент компанії, акціонери, працівники, відділ звітності (CSR, ESG-команди).	Інвестори (банки, фонди), покупці продукції, страхові компанії.
Характер взаємодії	Обов'язковий (регулюється стандартами та контролем); довгострокове планування на рівні країни або галузі.	Добровільний, ініціативний (відповідно до корпоративної культури та бізнес-стратегії); бізнес-орієнтований на репутацію.	Орієнтований на ринковий попит; конкурентний відбір за ESG-показниками; гнучкі умови фінансування за результат.

Джерело: сформовано автором на основі [8—10].

врахувати соціальні й екологічні пріоритети при інвестуванні (табл. 2).

Отже, інтеграція соціальних критеріїв у діяльність підприємств може здійснюватися через державні регуляторні механізми, внутрішні корпоративні ініціативи або ринкові інвестиційні стимули. Взаємодія цих підходів формує багаторівневу систему впливу, у межах якої соціальна відповідальність трансформується з нормативної вимоги у фактор конкурентоспроможності та доступу до капіталу. Усі три підходи взаємодоповнюють одне одного. Наприклад, держава може ввести нормативи звітування за стандартами ESG, що стимулює корпорації розробляти власні стратегії CSR, тоді як ринок (через ESG-рейтинг або умови кредитування) буде винагороджувати тих, хто ці стандарти виконує. Загалом мета полягає у тому, щоб інтегрувати соціальні та екологічні критерії у всі етапи стратегічного інвестування — від визначення інвестиційних проєктів до їх реалізації і моніторингу результатів.

Аналітики зазначають, що соціально відповідальні практики підвищують інвестиційну привабливість підпри-

ємства в умовах глобалізації та невизначеності. Для бізнесу реалізація CSR-проєктів означає зростання інвестиційної привабливості та зниження ризиків, пов'язаних із екологічними та соціальними викликами. Інакше кажучи, під час ухвалення інвестиційних рішень інвестори все частіше оцінюють не лише фінансові показники (ROI, NPV тощо), а й нефінансові — екологічний слід, умови праці, підтримку громади. Компанії з високим рівнем CSR демонструють кращу стабільність і меншу волатильність доходів, що привабливо для довгострокових вкладень [8; 10].

З іншого боку, на рівні локальних громад CSR-практики дозволяють утворювати сприятливе середовище для ведення бізнесу. Наприклад, інвестиції агропідприємства у відновлення шкіл чи ремонт доріг громади підвищують лояльність місцевих мешканців і формують "соціальну ліцензію на працю". Це у свою чергу знижує конфліктні ризики та операційні витрати. Як результат, підвищується загальна стабільність і передбачуваність інвестиційного середовища, що позитивно оцінюється потенційними інвесторами.

На підставі проведеного аналізу можна запропонувати концептуальну модель стратегічного інвестування, яка враховує взаємодію капіталу, CSR-практик та цілей сталого розвитку (рис. 1).

У відповідності до запропонованої моделі стратегічні інвестиції підприємства плануються таким чином, щоб частково підтримувати соціально відповідальні ініціативи (інвестиції у трудові ресурси, освіту, екологічні проєкти тощо). CSR-практики реалізуються через конкретні програми (наприклад, будівництво соціальних об'єктів, модернізацію виробництва з енергоефективних технологій, дотримання прав працівників). Їхні результати, у свою чергу, оцінюються з точки зору впливу на економічні, соціальні та екологічні показники сталого розвитку.

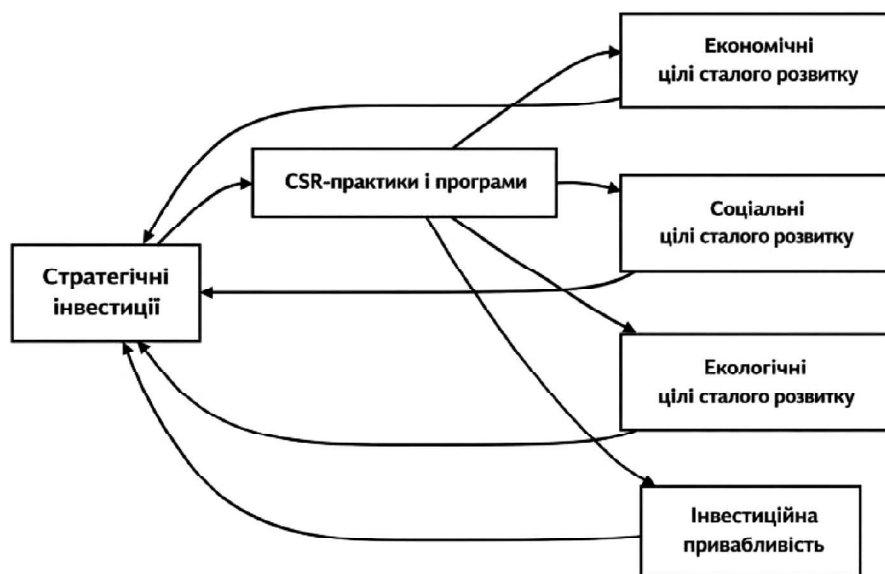

Рис. 1. Концептуальна модель взаємозв'язку стратегічного інвестування, CSR-практик та цілей сталого розвитку аграрного підприємства

Таблиця 3. Набір KPI для вимірювання соціального ефекту інвестицій

Показник	Формула чи методика вимірювання
Соціальна віддача від інвестицій (SROI)	$SROI = \text{Сума соціальних вигод від проєкту, грн} / \text{Сума інвестиційних витрат, грн}$
Інвестиції на одне робоче місце	$\text{Інвестиції на створене робоче місце} = \text{Загальний обсяг інвестицій, грн} / \text{Кількість новостворених робочих місць}$
Зростання зайнятості (%)	Приріст кількості працівників у регіоні після інвестування у нове виробництво
Частка місцевих закупівель (%)	$\text{Частка місцевих закупівель} = (\text{Обсяг закупівель у місцевих постачальників} / \text{Загальний обсяг закупівель компанії}) \times 100\%$
Індекс розвитку громади	Індекс розвитку громади = сума рейтингових балів за різними соціальними критеріями. Наприклад, доступ до освіти, охорони здоров'я, інфраструктури та інші показники зміни рівня життя.

Джерело: сформовано автором.

ку. Результати оцінки потім зворотно впливають на стратегію інвестування: підприємство переглядає інвестиційні пріоритети з урахуванням напрацьованого соціального ефекту та змін у зовнішньому середовищі. Такий циклічний процес узгоджує економічну ефективність із соціальною цінністю, забезпечуючи сталу рівновагу інтересів усіх сторін. Важливою складовою моделі є методика оцінювання соціального ефекту інвестицій (табл. 3).

Для кожного KPI необхідно мати вихідні дані: звіти підприємства, державну статистику та спеціальні опитування. Наприклад, SROI часто визначають через дослідження кількості населення, яке отримало прямий вигравш (працевлаштування, скорочення витрат завдяки інфраструктурі тощо), поділений на суму інвестицій. Слід також враховувати немонетарні аспекти (наприклад, покращення якості життя), для чого застосовують опитувальні індекси чи експертні оцінки.

Проведене дослідження засвідчує, що соціальна відповідальність агробізнесу у сучасних умовах функціонування трансформується з елементу іміджевої політики у системоутворюючий компонент стратегічного інвестування сталого розвитку. Її інтеграція в інвестиційні процеси забезпечує не лише підвищення репутаційного капіталу підприємств, а й формування довгострокової економічної стійкості, зниження ризиків та посилення конкурентних позицій на ринку. Урахування соціальних і екологічних критеріїв на всіх етапах інвестиційного планування сприяє узгодженню корпоративних інтересів із потребами територіальних громад і цілями регіонального розвитку.

З огляду на це, у межах концепції соціальної відповідальності агробізнесу в системі стратегічного інвестування сталого розвитку доцільним є формування комплексу управлінських рекомендацій для керівництва аграрних підприємств і регіональних суб'єктів публічного управління, спрямованих на інституціоналізацію соціальних та екологічних критеріїв у стратегічних інвестиційних рішеннях:

1. Запровадити системне бюджетування CSR. Визначити окрему статтю інвестиційного бюджету підприємства для соціальних і екологічних ініціатив (як мінімум 1—2 % чистого прибутку). Забезпечити прозорість витратання цих коштів і регулярну звітність за міжнародними стандартами (GRI, ISO 26000), що підвищить довіру стейкхолдерів.

2. Встановити KPI для оцінки соціальних результатів. Розробити набір показників (наприклад, SROI, обсяги створених робочих місць, індекси соціального розвитку регіону тощо) та прив'язати їх до фінансових метрик. Регулярно моніторити ці показники дозволить коригувати інвестиційну стратегію та демонструвати фактичний соціальний ефект проєктів.

3. Укріпити партнерство з місцевими громадами. Залучати громадськість до планування інвестиційних проєктів (консультації, спільні ради розвитку). Наприклад, інвестувати у проєкти, узгоджені з потребами сільської громади (ремонт шкіл, розвиток агротуризму, введення безпечного водопостачання тощо). Це підвищує соціальну ліцензію на бізнес і зменшує ризики конфліктів.

4. Синхронізувати державні і корпоративні ініціативи. Для збільшення ефективності CSR рекомендовано координувати власні програми з державними стратегічними планами сталого розвитку. Це дасть змогу отримати підтримку (гранти, пільги) і узгодити цілі соціальних проєктів з національними пріоритетами (аграрними та соціальними).

5. Залучати "зелений" та соціальний фінансовий інструментарій. Користуватися можливостями "соціальних" облігацій, "зелених" кредитів та участі у донорських програмах ЄС та ООН для фінансування проєктів соціальної відповідальності. Це дозволить диверсифікувати джерела фінансування і знизити вартість капіталу для соціальних інвестицій.

6. Підвищувати внутрішню культуру відповідальності. Формувати у співробітників корпоративні цінності, що орієнтовані на соціальну підтримку колективу та екологічну свідомість. Навчати топ-менеджерів і працівників стандартам ESG, проводити тренінги з корпоративної етики. Такий підхід зміцнює "чутливість" компанії до соціальних викликів і сприяє інноваціям у стратегії сталого розвитку.

7. Поширювати кращі практики та співпрацювати в галузі. Обмінюватися досвідом із іншими агропідприємствами та професійними асоціаціями (наприклад, в рамках галузевих об'єднань чи ініціатив типу "Глобального договору ООН") для впровадження стандартизованих ESG-метрик. Узгодження підходів до звітності і KPI на рівні галузі дозволить підвищити прозорість ринку агропривидництва і сформувати спільні стратегічні цілі сталого розвитку.

Таким чином, соціальна відповідальність агробізнесу стає каталізатором інвестицій у розвиток: при збалансованій стратегії врахування соціальних цілей забезпечує одночасне зростання прибутковості компанії і сталості розвитку сільських територій. Інтеграція CSR у стратегічне планування — не лише тренд, а необхідна умова для досягнення конкурентних переваг у сучасних економічних умовах.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У результаті дослідження обґрунтовано, що соціальна відповідальність агробізнесу є не лише елементом корпоративної етики чи репутаційної політики, а

стратегічною економічною категорією, інтегрованою в систему довгострокового інвестування сталого розвитку. Доведено, що врахування соціальних та екологічних критеріїв у процесі прийняття інвестиційних рішень підвищує стійкість аграрних підприємств, знижує ризики та формує їхню інвестиційну привабливість.

Систематизація підходів до інтеграції соціальної складової в стратегічне інвестування дозволила запропонувати концептуальні засади моделі, що поєднує економічну ефективність із соціальним ефектом і територіальним розвитком. Обґрунтовано взаємозв'язок між рівнем соціально відповідальних практик та довірою інвесторів, доступом до фінансових ресурсів і довгостроковою конкурентоспроможністю суб'єктів агробізнесу.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням методики кількісного оцінювання соціального ефекту інвестицій у агробізнесі, формуванням інтегральних показників інвестиційної стійкості підприємств, а також апробацією запропонованої моделі в умовах післявоєнного відновлення економіки України. Особливої уваги потребує дослідження механізмів гармонізації корпоративних стратегій аграрних підприємств із регіональними програмами сталого розвитку та міжнародними стандартами відповідального інвестування.

Література:

- Гончарук І. В., Гонтарук Я. В. Напрями розвитку соціальної відповідальності у діяльності малих і середніх аграрних підприємств. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2025. № 2 (72). С. 103—115. DOI: <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2025-2-7>.
- Запша Г., Петрів І., Шевченко В. Державна аграрна політика та інституціоналізація соціальної відповідальності в управлінні аграрним бізнесом. Сталый розвиток економіки. 2025. № 5 (56). С. 93—100. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-56-13>.
- Зелінська А., Бездітко О., Лавриненко С. Корпоративні цінності та соціальна відповідальність бізнесу в системі управління сталим розвитком підприємства. Сталый розвиток економіки. 2026. № 1 (58). С. 5—11. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-58-1>.
- Кислюк Л. В. Соціальна відповідальність бізнесу аграрних компаній України. Інфраструктура ринку. 2021. Вип. 51. С. 135—140. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct51-21>.
- Кульчицький І. І. Соціальна відповідальність бізнесу. Економіка та суспільство. 2024. № 69. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-8>.
- Липовий Д. Проблеми оцінювання ефективності розвитку агробізнесу в контексті соціальної відповідальності. Економічний простір. 2025. № 201. С. 350—354. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.201.350-354>.
- Поленкова М. В. Формування соціальної відповідальності аграрних підприємств в умовах сталого розвитку. Проблеми економіки. 2020 № 4. С. 195—200. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-4-195-200>.
- Biro K., Csete M. Corporate social responsibility in agribusiness climate-related empirical findings from Hungary. Environment, Development and Sustainability. 2021. № 23. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10668-020-00838-3>.
- Nazzaro C., Stanco M., Marotta G. The Life Cycle of Corporate Social Responsibility in Agri-Food: Value Creation. Models Sustainability. 2020. № 12 (4). DOI: <https://doi.org/10.3390/su12041287>.
- Kozera-Kowalska M. Social Responsibility of Agribusiness: The Challenges of Diversiti. Sustainability. 2025. № 17 (16). DOI: <https://doi.org/10.3390/su17167236>.

References:

- Honcharuk, I. V. and Hontaruk, Ya. V. (2025), "Directions of development of social responsibility in the activities of small and medium-sized agricultural enterprises", *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktual'ni pytannia nauky i praktykym* vol. 2 (72), pp. 103—115. DOI: <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2025-2-7>.
- Zapsha, H., Petriv, I. and Shevchenko, V. (2025), "State agrarian policy and institutionalization of social responsibility in the management of agrarian business", *Stalyj rozvytok ekonomiky*, vol. 5 (56), pp. 93—100. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-56-13>.
- Zelins'ka, A., Bezditko O., Lavrynenko S. (2026), "Corporate values and social responsibility of business in the system of management of sustainable development of the enterprise", *Stalyj rozvytok ekonomiky*, vol. 1 (58), pp. 5—11. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-58-1>.
- Kysliuk, L.V. (2021), "Social responsibility of agrarian companies of Ukraine", *Infrastruktura rynku*, vol. 51, pp. 135—140. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct51-21>.
- Kul'chyts'kyj, I. I. (2024), "Business Social Responsibility", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 69. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-8>.
- Lypovyj, D. (2025), "Problems of Evaluating the Effectiveness of Agribusiness Development in the Context of Social Responsibility", *Ekonomichnyj prostir*, vol. 201, pp. 350—354. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.201.350-354>.
- Polenkova, M. V. (2020), "Formation of social responsibility of agricultural enterprises in the context of sustainable development", *Problemy ekonomiky*, vol. 4, no. 46, pp. 195—200. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-4-195-200>.
- Biro, K. and Csete, M. (2021), "Corporate social responsibility in agribusiness: climate-related empirical findings from Hungary", *Environment, Development and Sustainability*, vol. 23. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10668-020-00838-3>.
- Nazzaro, C., Stanco, M. and Marotta, G. (2020), "The Life Cycle of Corporate Social Responsibility in Agri-Food: Value Creation", *Models Sustainability*, vol. 12 (4). DOI: <https://doi.org/10.3390/su12041287>.
- Kozera-Kowalska, M. (2025), "Social Responsibility of Agribusiness: The Challenges of Diversiti", *Sustainability*, vol. 17 (16). DOI: <https://doi.org/10.3390/su17167236>.

Отримано редакцією журналу / Received: 02. 03.26

Процеженовано / Revised: 07. 03.26

Схвалено до друку / Accepted: 17.03.26